

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ ВИМІР ВОЄННОЇ ДИПЛОМАТІЇ У КОНТЕКСТІ МИРНОГО ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРІВ

Жакун М.Ю.,

*аспірантка кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ORCID: 0009-0002-4414-8798

e-mail: zzhakun.m@gmail.com

Жакун М.Ю. Теоретико-правовий вимір воєнної дипломатії у контексті мирного вирішення міжнародних спорів.

Дослідження воєнної дипломатії під впливом глобальних викликів, що ставлять під загрозу міжнародну безпеку та стабільність, набуває все більшої важливості. Дана наукова робота присвячена дослідженню воєнної дипломатії як інструменту мирного вирішення міжнародних спорів.

У статті здійснено теоретико-правове дослідження воєнної дипломатії у контексті мирного вирішення міжнародних спорів. Опрацьовано фундаментальні міжнародні нормативно-правові акти, які закріплюють основоположні засади вирішення міжнародних спорів мирним шляхом та охарактеризовано їхній зміст. Запропоновано основні критерії для розмежування дипломатичних та судових засобів вирішення міжнародних спорів: нормативно-правова основа, форма реалізації, суб'єкти впливу та характер досягнутого результату.

Сформовано короткий історичний дискурс становлення інституту дипломатії та деталізовано підходи до визначення поняття «дипломатія». За допомогою використання загальнонаукових та спеціальних, емпіричних та теоретичних, кількісних та якісних методів наукового дослідження, здійснено деталізацію феномену воєнної дипломатії через призму запропонованих критеріїв, зокрема визначено особливості даної категорії через її нормативно-правову основу, форми реалізації, суб'єктів впливу та характер досягнутого результату. Сформульовано мету воєнної дипломатії. Виокремлено цілі, форми та методи воєнної дипломатії у контексті означуваної проблематики.

В процесі дослідження розглянуто також воєнно-дипломатичний інструментарій, спрямований на попередження або вирішення міжнародних конфліктів, зокрема: дипломатичні конференції, наради, конгреси, зустрічі. Особливу увагу приділено «мирним конференціям», як засобу реалізації воєнної дипломатії, а також виокремлено три типи мирних конференцій спрямованих на вирішення конфліктів: конференція, яка або слідує за «великим» конфліктом, або проводиться для переговорів про припинення одного з них; конференція з метою сприяння «загальному» миру в усьому світі або щодо пом'якшення та врегулювання виникнення конфлікту; глобальні конференції.

Ключові слова: міжнародні відносини, мирне вирішення міжнародних спорів, дипломатія, воєнна дипломатія, визначення воєнної дипломатії, форми реалізації воєнної дипломатії, цілі воєнної дипломатії, суб'єкти воєнної дипломатії, міжнародний спір, збройний конфлікт, мирна конференція, безпека.

Zhakun M. Theoretical and legal analysis of wartime diplomacy in the context of pacific settlement of international disputes.

The research of wartime diplomacy is becoming increasingly important under the influence of global challenges that threaten international security and stability. This study is devoted to the investigation of wartime diplomacy as a tool for the peaceful settlement of international disputes.

The article provides a theoretical and legal research of wartime diplomacy in the context of pacific settlement of international disputes. The fundamental international legal acts that enshrine the basic principles of pacific settlement of international disputes are processed and their content is characterized. The main criteria for distinguishing between diplomatic and judicial means of resolving international

disputes are proposed: the legal framework, the form of implementation, the subjects of influence and the nature of the result achieved.

A brief historical discourse on the formation of the institution of diplomacy is formed and approaches to the definition of the concept of “diplomacy” are detailed. By using general scientific and special, empirical and theoretical, quantitative and qualitative methods of scientific research, the phenomenon of wartime diplomacy is detailed through the prism of the proposed criterias, in particular, identifies the features of this category through its legal framework, forms of implementation, subjects of influence and the nature of the achieved results. The purpose of wartime diplomacy is formulated. The goals, forms and methods of wartime diplomacy in the context of the issues under study are highlighted.

The research also examines the wartime diplomatic tools aimed at preventing or resolving international conflicts, in particular: diplomatic conferences, consultations, congresses, meetings. Particular attention is paid to “peace conferences” as means of implementing military diplomacy, and three types of peace conferences aimed at resolving conflicts are distinguished: a conference that either follows a “major” conflict or is held to negotiate the termination of one of them; a conference to promote “general” world peace or to mitigate and resolve the outbreak of a conflict; global conferences.

Key words: international relations, pacific settlement of international disputes, diplomacy, wartime diplomacy, definition of wartime diplomacy, forms of wartime diplomacy, goals of wartime diplomacy, subjects of wartime diplomacy, international dispute, armed conflict, peace conference, security.

Постановка проблеми. Сучасний стан міжнародних відносин демонструє тісну взаємодію між їх суб'єктами, які формують свій власний вектор поведінки з метою потенційного впливу на подібних за своєю природою учасників, утворюючи таким чином комплексну систему міжнародних відносин. Однією із ключових проблем є те, що конфлікт, як крайня форма забезпечення та досягнення власних інтересів, все ще залишається у міжнародному праві, а тому виникає необхідність визначення засобів та методів попередження та вирішення мирним шляхом.

Тим не менш, зростання кількості міжнародних територіальних спорів, вказують на недостатню ефективність системи забезпечення та збереження миру, запровадженої Організацією Об'єднаних Націй (далі - ООН), та, як наслідок, розгортання збройних конфліктів в центрі Європи. На сьогоднішній день перед міжнародною спільнотою виникає, насамперед, необхідність переосмислення шляхів мирного вирішення міжнародних спорів та механізм їх реалізації.

В свою чергу, дипломатія, зокрема воєнна дипломатія, є важливим інструментом забезпечення національної безпеки та реалізації зовнішньої політики держави. Зважаючи на це, доцільним вважається подальше наукове дослідження феномену воєнної дипломатії. Окрім цього, слід звернути увагу на відсутність нормативного визначення терміну «воєнна дипломатія», що зумовлює значну кількість підходів та дискусій щодо сприйняття та розуміння цього поняття, а також ототожнення відповідного поняття із суміжними.

Визначення воєнної дипломатії є також важливим з огляду на швидкість трансформації її основних рис під впливом збільшення кількості локальних збройних конфліктів у світі. Поєднавши воєнну стратегію та традиційну дипломатію, воєнна дипломатія допомагає відійти від мілітаристських засобів досягнення зовнішньополітичних цілей, та замінити їх на «м'які» інструменти реалізації зовнішньої політики (“*soft power instruments*”).

Мета дослідження. Здійснити теоретико-правове дослідження воєнної дипломатії в контексті мирного врегулювання міжнародних спорів, їх попередження та забезпечення світової стабільності та порядку; розглянути міжнародні нормативно-правові акти, які закріплюють основи вирішення міжнародних спорів мирним шляхом; виокремити основні критерії для розмежування дипломатичних та судових засобів вирішення міжнародних спорів; дослідити феномен воєнної дипломатії крізь призму запропонованих критеріїв; проаналізувати форми та методи воєнно-дипломатичного інструментарію, зокрема «мирні конференції».

Стан опрацювання проблематики. Основоположні тенденції розвитку і становлення інституту дипломатії відображені у роботах як зарубіжних так і національних фахівців, серед яких: Дж. Берріджа, К. Гамільтона, Г. Кісінджера, Г. Нікольсона, В. Репецького, К. Фліссака, які розглядають еволюцію дипломатії від найдавніших часів до сьогодення, розкривають особливості дипломатії в різний період часу. Дослідження міжнародно-правового врегулювання збройних конфліктів можемо зустряти в роботах представників Одеської школи права, зокрема у наукових

працях С. Андрейченко, Х. Бехруза, О. Белогубової, Д. Гребенюка, К. Громовенка, М. Грушко, Е. Кузьміна, К. Мануїлової, О. Нігресвої тощо.

Слід відзначити значний інтерес до дослідження воєнної, військової, оборонної та безпекової дипломатії у зарубіжній науковій доктрині, зокрема слід виокремити фундаментальні праці науковців Кембриджського та Оксфордського університетів (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії), Гарвардського університету, університету Джорджа Вашингтона, Джорджтаунського університету (Сполучені Штати Америки), серед них: М. Валін, М. Кригер, І. Нейман, Д. Нексон, Й. Свістек, М. Холмс тощо.

Отже, сучасні наукові дослідження та публікації підкреслюють актуальність дослідження воєнної дипломатії у контексті мирного врегулювання міжнародних спорів та необхідність подальшого наукового обґрунтування місця воєнної дипломатії в міжнародно-правовій доктрині в сучасних умовах зростання геополітичної нестабільності.

Виклад основного матеріалу. Об'єктивна необхідність існуючого суспільного розвитку пояснюється неможливістю нормального функціонування будь-якої держави, як суб'єкта міжнародного права і міжнародних відносин, без взаємодії з іншими суб'єктами. Саме тому наявність зовнішніх зв'язків вимагає відповідної організації апарату для забезпечення та врегулювання цих зв'язків за допомогою міжнародно-правових норм. Таким чином, дипломатія і міжнародне право є невід'ємною складовою забезпечення рівноправних відносин між суб'єктами сучасного міжнародного права [11, с. 10].

У зв'язку з тим, що повністю виключити спори з життя міжнародної спільноти неможливо, необхідним є докладання всіх зусиль для їх попередження та відвернення або, у разі їх виникнення, справедливого вирішення. Це й підкреслює важливість визначення та встановлення процедури мирного вирішення спорів між суб'єктами міжнародного права, адже система міжнародних відносин не може нормально функціонувати без встановленого механізму мирного вирішення спорів [7, с. 11].

Принагідно слід звернути увагу, що в контексті досліджень збройних конфліктів в науці міжнародного права зустрічається використання наступної термінології: «міжнародне правове регулювання», «міжнародна правова регламентація», «мирне врегулювання», «розв'язання» та «вирішення», які часто ототожнюються, взаємозаміняються або протиставляються, що визначає чергову проблематику та необхідність подальшого дослідження. Зокрема, Е. Кузьмін пропонує в межах дослідження збройних конфліктів, за доцільне, використовувати поняття «правова регламентація», а «мирне врегулювання конфліктів» застосовувати щодо постконфліктного мирного будівництва, а не щодо «регулювання» самого конфлікту, як такого [9, с. 213].

Що стосується фундаментальних документів, які закріплюють основні положення щодо вирішення міжнародних спорів, то до них традиційно відносять: Статут ООН (далі - Статут ООН) [1], Статут Міжнародного суду [4] та дві Гаазькі конвенції про мирне вирішення міжнародних зіткнень 1899 р. [2] та 1907 р. [3] відповідно.

Аналіз Статуту ООН вказує на те, що серед основоположних цілей ООН є підтримка міжнародного миру та безпеки шляхом вжиття ефективних колективних заходів для запобігання та усунення загрози миру й придушення актів агресії, або інших порушень миру, і проведення мирними засобами, відповідно до принципів справедливості та міжнародного права, залагоджування або вирішення міжнародних конфліктів або ситуацій, що можуть призвести до порушення миру. Відповідно до норм, які закріплені в статті 2 згаданого Статуту, держави мають вирішувати свої міжнародні спори мирними засобами таким чином, щоб не піддавати загрози міжнародний мир і безпеку та справедливість. Пріоритетність вирішення міжнародних спорів мирним шляхом деталізується у 6 Розділі Статуту ООН, який має назву: «Мирне розв'язання спорів» (*“Pacific Settlement of Disputes”*), в якому стаття 33 закріплює, що сторони, які беруть участь у будь-якому конфлікті, продовження якого могло б загрожувати підтримці міжнародного миру й безпеки, повинні насамперед намагатися вирішити конфлікт шляхом переговорів, обстеження, посередництва, примирення, арбітражу, судового розгляду, звертання до регіональних органів або угод чи інших мирних засобів на власний вибір [1, с. 25]. Можемо дійти висновку, що Статут ООН визначає основні засоби мирного вирішення міжнародних спорів, але слід звернути увагу на те, що цей список не є вичерпним і сторони можуть самостійно обирати інші мирні засоби.

Слід зазначити, що поділ засобів вирішення міжнародних спорів мирним шляхом на дипломатичні (політичні або погоджувальні) та судові (правові) є найпоширенішим у міжнародно-пра-

вовій доктрині. Вбачається доцільним виокремлення основних критеріїв для розмежування згаданих засобів, як наприклад: нормативно-правова основа, форма реалізації, суб'єкти впливу та характер досягнутого результату.

Так, якщо аналізувати нормативно-правову основу дипломатичних та судових засобів вирішення міжнародних спорів мирним шляхом, відзначимо, що судовим засобам притаманне ухвалення рішення на основі і в межах вже встановлених і діючих норм у міжнародному праві. У свою чергу дипломатичні засоби дозволяють вільне тлумачення міжнародно-правових норм або утворення нової правової норми з метою врегулювання спору та досягнення компромісу.

Щодо форми реалізації засобів вирішення міжнародних спорів мирним шляхом, то судові засоби передбачають прозорі та публічні процедури, третя сторона є незалежною від стороннього впливу, насамперед спірних сторін; для дипломатичних засобів характерною рисою вважається конфіденційність та обмежене коло залучених суб'єктів для досягнення певного рішення, оскільки політична воля сторін надзвичайно залежна від впливу сторонніх факторів: подій та суспільної думки.

Визначаючи суб'єктів впливу при застосуванні засобів вирішення міжнародних спорів мирним шляхом, то судові засоби спрямовані безпосередньо на сторін-учасників спору, а дипломатичні засоби не виключають залучення окремих суб'єктів, які не є учасниками спору, але мають певний інтерес у його врегулюванні та вирішенні.

Характер досягнутого результату в судових засобах має імперативні приписи, адже рішення запропоноване в результаті застосування судового засобу, завжди юридично обов'язкове для сторін, на відміну від рішення, яке досягнуто в межах дипломатичного засобу, яке носить переважно рекомендаційний характер (виключенням, наприклад, може бути укладення нормативно-правового акту, норми якого мають обов'язковий характер для визначених суб'єктів).

В цій статті, досліджуючи феномен воєнної дипломатії крізь призму засобів вирішення міжнародних спорів мирним шляхом, зокрема дипломатичних засобів, слід, насамперед, розглянути основоположні риси інституту дипломатії загалом.

Дипломатія відома людству зі стародавніх часів, підтвердженням цьому є згадки про укладання мирних угод в V ст. до н.е., які закріплені у працях Геродота: укладання мирних угод між давніми грецькими державами [6, с. 6], угоди на підставі взаємних шлюбів між дванадцятьма царями Єгипту [6, с. 123], порядок і процедури укладення угод в аравійців [6, с. 136], скіфів [6, с. 195] та іонійців [6, с. 272]. Окрім цього, думки китайських мислителів Сунь-Цзи та У-Цзи про дипломатію [13], вважаються одним із наріжних каменів давньокитайського вчення про 36 страгатеми [19].

Традиційне визначення поняття дипломатії ми можемо знайти в Оксфордському словнику англійської мови: «Дипломатія – це здійснення міжнародних відносин шляхом переговорів; сукупність засобів, що їх використовують послы й посланники з метою забезпечення переговорного процесу; праця або мистецтво дипломата» [18].

В. Репецький пропонує розглядати дипломатію у широкому та вузькому розумінні, де в широкому – це офіційна діяльність органів зовнішніх відносин з метою представництва суб'єкта міжнародного права, захисту мирним шляхом прав та інтересів суб'єкта міжнародного права і реалізації зовнішньополітичних функцій держави. У вузькому розумінні, автор визначає дипломатію як мистецтво ведення переговорів та укладення договорів, що ґрунтується на вивченні міжнародних відносин, історії держав, міжнародного права, існуючих традицій, конституційного права окремих держав [11, с. 13].

Слід погодитись з К. Фліссаком, що за останні десятиліття в наукову доктрину привнесено чимало нових категорій та деталізовано вже існуючі поняття, їх значення доповнені новими модифікованими або зміненими елементами, сформовані передумови для виникнення та розвитку цілих галузей наукового знання і практичної діяльності з наповненням їх новим змістом або розкриттям нових горизонтів. До таких категорій традиційно відносять і дипломатію [14, с. 20].

В процесі пристосування до існуючого стану міжнародних відносин, в пошуках нових форм міжнародної співпраці для досягнення артільних цілей держав та міжнародного права загалом, інститут дипломатії збагачується новими формами, методами та інструментами, які доповнюють старі та утворюють нові види та типи дипломатії: воєнна, ядерна, оборонна, військова, публічна, економічна, конференційна (багатостороння), культурна, інформаційна, мережева, регіональна, екологічна тощо.

Особливу увагу привертає саме воєнна дипломатія адже під час збройної агресії, конфлікту чи війни на території держави, пріоритетним напрямком зовнішньої політики є припинення конфлікту, який реалізується саме через воєнну дипломатію.

Воєнна дипломатія, як комплекс заходів, прийомів та методів спрямованих на реалізацію зовнішньополітичних інтересів держави у сфері політики безпеки та оборони, реалізація яких заснована на використанні переговорів та інших дипломатичних інструментів, спрямована на врегулювання та вирішення конфліктів, стримуванні та пом'якшенні військових дій, пошуку альянсів або підтримки з боку інших країн чи міжнародних організацій, пошуку засобів та способів для вирішення збройного конфлікту дипломатичним шляхом [8, с. 336].

Поділяємо думку Д. Гребенюка, який в своїх дослідженнях зазначає, що сила лідерства починається з дипломатії і ніщо не є можливим без партнерів та союзників. Країна, яка має регіональний авторитет, і разом з цим має певні галузеві проблеми, може отримати мандат на вирішення кризової ситуації в період турбулентності [17, с. 372].

Окрім цього, воєнна дипломатія ставить собі за мету досягнення таких стратегічних цілей в умовах агресії, конфлікту чи війни, як: забезпечення фінансової та військової допомоги, обміну полоненими, екологічної та продовольчої безпеки, мінімізації ескалації та поширення конфлікту, що в свою чергу, приводить до досягнення припинення протистояння дипломатичним шляхом. Кінцевою метою воєнної дипломатії є просування інтересів країн-союзників, мінімізуючи ескалацію і поширення конфлікту.

Для визначення певних особливостей воєнної дипломатії розглянемо цю категорію через запропоновані критерії розмежування судових та дипломатичних засобів вирішення міжнародних спорів мирним шляхом: нормативно-правову основу, форму реалізації, суб'єктів впливу та характер досягнутого результату воєнної дипломатії.

Нормативно-правова основа дипломатичних та консульських відносин має свою специфіку – звичаєву природу, яка формувалась упродовж розвитку історії державності. Слід звернути увагу, що процес утворення нових і радикальних зміни існуючих звичаєвих норм зумовлюється потребами сучасних міжнародних відносин [11, с. 47]. Сталі звичаї, які застосовувались під час реалізації дипломатичних та консульських зносин знайшли своє відображення у міжнародних договорах, як двосторонніх, так і багатосторонніх, найважливішими серед яких є: Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р., Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р., Конвенція про спеціальні місії 1969 р. та Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах із міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р.

Процес реалізації зовнішньої політики держави прийнято вважати досить складним та багатограним, оскільки він вимагає участі різних суб'єктів наділених владними повноваженнями, а тому характеризуючи нормативно-правову основу воєнної дипломатії, особливу увагу слід звернути на внутрішньодержавні норми, які визначають повноваження органів державної влади, які вступають в зовнішні зносини та регулюють їх діяльність уповноважених суб'єктів держави. Ратифікуючи міжнародно-правові договори національне законодавство кожної держави має власну специфіку норм у сфері дипломатичного та консульського права. Важливим є дослідження видозмінення цих норм під впливом воєнного стану чи збройного конфлікту, адже особливістю воєнної дипломатії є те, що у пошуках шляхів для вирішення конфлікту та досягнення компромісу раніше закріплені норми можуть змінюватись, доповнюватись та утворювати нові, більш ефективні воєнно-дипломатичні норми.

Досліджуючи форми реалізації воєнної дипломатії, слід виокремити також методи та засоби її реалізації. На думку Р. Палагусинця через форми дипломатії імплементуються дипломатичні завдання, які визначають в межах організаційно-правового поля, шляхом проведення відповідних дипломатичних переговорів [10, с. 4]. В свою чергу Б. Хокінс та Я. Меліссен визначають методи та засоби реалізації дипломатії як відповідні важелі впливу на уряди, дипломатичних представників та інших осіб іноземних держав, що використовують та застосовують світовий ефективний дипломатичний досвід ведення ділових зносин держав для досягнення поставлених перед нею завдань [16].

Дипломатичні конференції, наради, конгреси, зустрічі, які можуть бути двосторонніми та багатосторонніми на різних рівнях – від спеціальних уповноважених до глав держав можемо віднести як до форм реалізації воєнної дипломатії, адже за допомогою них реалізуються дипломатичні завдання, так і до методів чи засобів, адже вони можуть виступати як важелі впливу на визначені

них суб'єктів. Саме тому, із зростанням кількості дипломатичних конференцій, наприкінці ХІХ століття в науковій доктрині зустрічається новий тип дипломатії – конференційна (багатостороння) дипломатія.

Особливу увагу слід звернути на «мирні конференції» як частину воєнно-дипломатичного інструментарію спрямованого на попередження виникнення конфліктів, який дозволяє зосередити увагу на проблемі, об'єднавши всіх важливих суб'єктів, як правило, в нейтральній обстановці, і визначити вектор дії та чіткі терміни їх реалізації.

А. Вільямс виокремлює три типи мирних конференцій спрямованих на попередження конфліктів: конференція, яка або слідує за масштабним конфліктом, або проводиться для переговорів про припинення одного з них; конференція з метою сприяння загальному миру в усьому світі або щодо пом'якшення та врегулювання виникнення конфлікту; глобальні конференції, впроваджені у 1960 роках, і які надалі поширювались у кількості, хоч і не завжди у якості [15, с. 267]. Будь-яка глобальна конференція, переслідуючи конкретні цілі, служить основною або додатковою метою боротьби з першопричинами конфліктів, як наприклад деградація природного середовища, бідність і культурні непорозуміння.

Пошук союзників, підтримки з боку інших країн чи міжнародних організацій та утворення відповідних альянсів з метою вирішення міжнародного конфлікту є однією з основоположних цілей воєнної дипломатії, а тому суб'єктами впливу виступають не тільки сторони конфлікту, а й інші держави та міжнародні організації, які об'єднані однією метою та інтересом у нерозповсюдженні та припиненні конфлікту. Цікавою є думка Д. Кулеби, Міністра закордонних справ України, який називає один із семи принципів української воєнної дипломатії «усі говорять з усіма». Мається на увазі, що в країнах, яка перебуває у війні, усі – від найвищих посадовців до помічників – мають говорити зі своїми відповідниками в країнах, з якими треба вирішувати те чи інше питання, адже у період воєнного стану уповноважений орган на забезпечення реалізації державної політики у сфері зовнішніх відносин може не витримати шалений обсяг комунікацій, який вимагається [12]. Тому до суб'єктів впливу окрім глав держав або голів урядів, пропонується відносити значно ширше коло уповноважених осіб та органів.

Тим не менш, потрібно зауважити те, що будь-якій державі, створюючи свій орган зовнішніх зносин, необхідно інформувати про це інші держави та інших суб'єктів міжнародного права, деталізуючи, що на цей орган уповноважується на здійснення певної сфери зовнішніх зносин держави [5, с. 78].

Визначаючи характер досягнутого результату в межах здійснення воєнної дипломатії можемо стверджувати, що крім укладення нормативно-правового акту, який носить обов'язковий характер для визначених суб'єктів, досягнутий результат носить переважно рекомендаційний характер.

В науковій доктрині тематикою дискусій є також питання щодо обмеження застосування воєнної дипломатії, як інструмента реалізації зовнішньої політики держави, тільки періодом воєнного стану, адже закінчення збройного протистояння тягне за собою ряд інших завдань, серед яких: притягнення держави-агресора до відповідальності та розроблення дієвого механізму забезпечення міжнародного миру та стабільності в подальшому, що в свою чергу вимагає більше детального наукового дослідження даної проблематики.

Висновки. Отже, переважні більшість етапів розвитку міжнародного права та міжнародних відносин, основоположним залишається завдання збереження світового миру та правопорядку через пошук ефективних механізмів для попередження, вирішення міжнародних спорів та протидії поширення збройних конфліктів та війн мирним шляхом. В свою чергу, дипломатія, зокрема воєнна дипломатія, залишається важливим інструментом забезпечення національної безпеки та реалізації зовнішньої політики держави під час погрози силою чи її застосування.

В період світових воєн, особливо в час загострення ядерної загрози у світі, воєнна дипломатія все більшого значення набуває воєнна дипломатія - комплекс заходів, прийомів та методів спрямованих на реалізацію зовнішньополітичних інтересів держави у сфері політики безпеки та оборони, реалізація яких заснована на використанні переговорів та інших дипломатичних інструментів, спрямована на врегулювання та вирішення конфліктів, стримуванні та пом'якшенні військових дій, пошуку альянсів або підтримки з боку інших країн чи міжнародних організацій, пошуку засобів та способів для вирішення збройного конфлікту дипломатичним шляхом.

Таким чином, слід зазначити, що сучасна воєнна дипломатія, під впливом нових викликів та загроз для існуючого світового правопорядку, миру та безпеки, змінюється та набуває нових рис з

екстримальною швидкістю. Попри це в міжнародно-правовій доктрині поняття «воєнна дипломатія», «військова дипломатія», «оборона дипломатія» і «безпекова дипломатія» часто тлумачаться як синоніми; паралельні поняття; антоніми чи складові один одного. У зв'язку з цим, доцільним є подальше дослідження феномену воєнної дипломатії є важливим для правильного його розуміння та ефективного застосування, адже історія міжнародного права свідчить про те, що лише дипломатичний шлях гарантує подальший розвиток міжнародного правопорядку, особливо, в умовах ядерної небезпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26 червня 1945 року в перекладі на українську мову. Київ. Департамент громадської інформації ООН. 2008. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf (дата звернення: 08.08.2024).
2. Convention for the Pacific Settlement of International Disputes on 1899. URL: <https://docs.pca-cpa.org/2016/01/1899-Convention-for-the-Pacific-Settlement-of-International-Disputes.pdf> (date of access: 08.08.2024).
3. Convention for the Pacific Settlement of International Disputes on 1907. URL: <https://www.jus.uio.no/english/services/library/treaties/01/1-09/settlement-international-disputes.html> (date of access: 08.08.2024).
4. Statute of the International Court of Justice on June 26, 1945. URL: <https://www.icj-cij.org/statute> (date of access: 08.08.2024).
5. Міжнародне публічне право: основи теорії: навч.-метод. посіб. / Х.Н. Бехруз, С.С.Андрейченко, М.В. Грушко та ін.; МОН України, НУ «ОЮА», каф. міжнар. та європ. права. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. 252 с.
6. Геродот. Історія в дев'яти книгах / пер., перед., прим. А. Білецького. Київ: Академія наук України, 1992. 571 с.
7. Громовенко К.В., Грушко М.В., Мануїлова К.В. *Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів*: навч.-метод. посіб. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. 132 с.
8. Жакун М.Ю. Місце воєнної дипломатії в механізмі врегулювання міжнародних спорів мирним шляхом. *Права людини в період збройних конфліктів*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 75-й річниці ухвалення Загальної декларації прав людини 1948 р. (м. Одеса, 3 листоп. 2023 р.). Одеса, 2023. С. 333–338.
9. Кузьмін Е.Е. Щодо уточнення поняття та сутності термінів «правове регулювання» та «правова регламентація» в дослідженнях збройних конфліктів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2016. № 41, т. 2. С. 210–213.
10. Палагусинець Р.В. Роль дипломатичної служби в формуванні ефективного державного управління зовнішньою політикою держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 2. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1783> (дата звернення: 08.08.2024). DOI: 10.32702/2307-2156-2020.2.38.
11. Репецький В.М. *Дипломатичне і консульське право*: підруч. Київ: Знання, 2006. 372 с.
12. Сидоренко С. Жорстко, без правил та без «плану Б»: сім принципів української дипломатії воєнного часу : виступ Дмитра Кулеби на Форумі дипломатії воєнного часу. Офіційний сайт Європейської правди. Київ, 2024. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/04/15/7183772/> (дата звернення: 08.08.2024).
13. Сунь-Цзи. Мистецтво війни / пер. Г. Латник. Київ: Арії, 2014. 128 с.
14. Фліссак К.А. Методологічні засади та механізми економічної дипломатії в інтеграції України до світового господарства: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.02. Київ, 2018. 564 с.
15. Groom A.J.R. Conference Diplomacy. *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* / ed. by A.F. Cooper, J. Heine, R. Thakur. Oxford : Oxford University Press, 2013. Pp. 263–277.
16. Hockings B., Mellisen J. Diplomacy in the digital age. Clingendael Report. The Hague: Clingendael Institute, 2015. URL: https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/Digital_Diplomacy_in_the_Digital%20Age_Clingendael_July2015.pdf (date of access: 08.08.2024).
17. Нребениук Д. Diplomacy for the human rights: the political and legal role of Turkey. *Права людини в період збройних конфліктів* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., при-

- свяч. 25-річчю Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.» (м. Одеса, 18 листоп. 2022 р.). Одеса, 2022. С. 368–372.
18. Oxford English Dictionary. URL: https://www.oed.com/dictionary/diplomacy_n?tl=true&tab=etymology-paywall (date of access: 08.08.2024).
 19. Teylor P. The thirty-six stratagems: A modern interpretation of a strategy classic. Oxford : Infinite Ideas, 2013. 138 p.